

“VENÜSLÜ KADINLARIN SERÜVENLERİ”

“ADVENTUS OF VENUSIAN WOMEN”

Dr. Sefa YÜCE*

Özet

Sevgi Soysal'ın yayımlanmamış tiyatro eseri “*Venüslü Kadınların Serüvenleri*”, kadın sorunlarını ele alan bir oyundur. Konusu Venüs'te geçmektedir. Venüs'te erkeklerin egemen olduğu bir hayat tarzı vardır. Kadınlar bu hayat tarzına itiraz ederler. Bunun üzerine tartışmalar yaşanır. Kadın Bilge'nin çevresinde toplanan kadınlar, bu düşünceye karşı çıkarlar. Kutsal anıt, kadınlara hiçbir hak tanımamaktadır. Yaşlı Bilge, kadınları ikna etmek için bazı çözüm önerileri sunar. Fakat bu öneriler erkekler tarafından kabul görmez. Kadınlar, haklarını elde etmek için direnirler.

Venüs'te büyük bir kargaşa yaşanır. Eski anıt parçalanır, yerine yeni bir anıt dikilir. Bu anıtta da kadınların isteklerine yer verilmez. Kadın Bilge'ye göre bunun nedeni kadının birey olamamasıdır. Bütün bu gelişmelerin sonucunda kadınlar, erkeklere bir kez daha boyun eğerler. Venüs'te hiçbir şey değişmez, hayat eskisi gibi devam eder. Yazar, bu eserinde Venüs'e gönderme yaparak Türkiye'deki kadın sorunlarını ele alır. Kadınların sosyal hayatın gerisinde kalışını ironik bir biçimde eleştirir.

Anahtar sözcükler: Kutsal anıt, gelenek, hak, eşitlik, birey, sosyal statü, dayanışma, erkek egemenliği.

Abstract

“Adventures of Venusian Women”, unpublished drama of Sevgi Soysal is a play taking on woman matters. Its subject take place in Venus. There is a life style dominated by men in Venus. Women object to this life style. Therefore discussions are made. Women gathering around Woman Sage set against this notion. Sacred Monument does not give any right to women. Aged Sage present some resolution offers to convince women. But these offers are not accepted by men. Women resist to obtain their rights.

A big chaos happens in Venus. Former monument is broken to pieces and a new monument is erected instead of it. Requests of women are not taken into consideration at this monument too. The reason of it is

---

* Gazi Üniversitesi

resulted from that woman could not individuate according to Woman Sage. In consequence of all these developments, women defer to men once again. Nothing change in Venus, life continues as before. Writer takes on woman matters in Turkey referring to Venus in her work. She criticize woman's falling behind at social life in an ironic way.

Key words: Sacred monument, tradition, right, equality, individual, social status, solidarity, male dominance.

Sevgi Soysal'ın piyes veya senaryo metni olarak düşüneceğimiz “*Venüslü Kadınların Serüvenleri*” çalışması kitap hâlinde basılmamış elli sayfalık bir teksten oluşmaktadır. Eserin yazım tarihi ile ilgili tam bir bilgi olmamakla birlikte Pınar Kür, eserin 1971'den önce yazılmış olduğunu, roman ve öykülerindeki ustalığın bu eserinde olmadığı görüşündedir:

“Venüslü Kadınların Serüvenleri, (...) Aşırı didaktik, oldukça ilkel bir Brecht uygulaması gibi geldi bana. Günümüzde sloganlaşmış birtakım feminist düşünceler ile artık slogan olma niteliğini bile yitirmiş olan sosyalist düşünceler, seyirciyle herhangi bir kişisel yakınlık kurma çabası olmaksızın sıralanıyor. Bu durumda, sahnede hiçbir bireysel dram ya da ilişki sergilenmediğinden, her şey ak ya da kara gösterildiğinden, söz konusu düşünceler doğru bile olsalar, uyarıcı, inandırıcı olamıyorlar kanısındayım. (...) Sevgi Soysal da yapıtının eksiklerinin farkına varmış olmalı ki, yaşadığı sürece yayımlamadı. Herhangi bir tiyatrodan oynamışsa eğer ben duymadım, ama oynasaydı duyardım sanıyorum (Kür, 1986:22).”

Yazarın aslında bu çalışma için piyes veya televizyon dizisi diyebileceğimiz her ikisinin de özelliklerini taşıyan bir teknik uyguladığını görüyoruz. Metnin radyo dizisi olarak hazırlandığına dair bilgi, Serpil Erdemgil'in “*Yazı Masası*” Sevgi Soysal'ın bütün eserleri için yazdığı önsözde yer almaktadır:

“Sevgi'nin Venüslü Kadınlar dizisi sabahları, kadın kuşağı için hazırlanmış, içeriği, yapım tekniği ile solukları kesecek kadar yaratıcı güzel ve parlak bir diziydi. Venüs'e gönderme yaparak Türkiye'de kadınların sorunlarını ele alan bu dizinin yeni metinlerini ipe çeker olmuştum. O yüzden herkesin yazar olarak tanıdığı ve Sevgi'yi ben hep yayıncı gözüyle izledim (Erdemgil, 2003:9).”

Erdemgil'in ifadelerinden “*Venüslü Kadınların Serüvenleri*”nin TRT'de bir dizi olarak hazırlandığı izlenimi edinmekteyiz. Yazar hakkında bir çalışma yapan

Erdal Doğan, eserin kadın sorunlarına yer veren ve yazarın bütünüyle kendisine ait bir program için hazırladığını belirtir. Hatta programın sunuculuğunu Sevgi Soysal yapar. “*Venüslü Kadınlar*”ın ilk bölümünü kendi okur, fakat okuyuşunu beğenmez, metni hızlı okuduğunu düşünür. Daha sonraki bölümlerin okunması için liseden arkadaşı TRT’nin başarılı spikeri Jülide Gülizar’dan yardım ister. O da bu isteği seve seve kabul eder. Soysal oyunun bölümlerini yazar, Jülide Gülizar okur (Doğan, 2003:116).

Ankara Radyosu ve Ankara Televizyonunda yaptığımız araştırmada eserin oynandığına dair herhangi bir belge bulamadık. Yurt dışında Sevgi Soysal’la ilgili doktora çalışması yapan Prıska Furrer “*Venüslü Kadınlar*”la ilgili şu bilgiyi verir:

“Mümtaz Soysal’ın belirttiğine göre, parça parça sadece radyofonik piyes olarak gerçekleştirmiştir. Ancak hem Mümtaz Soysal, hem de Aliye Yenen’in ifadelerine göre, eser Almanya’da bir kez Münih’te tiyatro oyunu olarak sahneye konmuştur (Furrer, 2004:136).”

Buradan anladığımız kadarıyla eserin Türkiye’de oynanmadığı fikrine varıyoruz. Eğer dizi olarak oynanmışsa tiyatro eseri olarak kabul etmeliyiz, fakat çalışmayı senaryo olarak değerlendirmemize engel yapısıdır. Tekstin yapısı bir senaryo ölçüsünde değildir; bir tiyatro eseri gibi planlandığını göstermektedir. Ne olursa olsun yazarın bu alanda yaptığı çalışmalara ışık tutan önemli bir metin olduğunu belirtmeliyiz. Metnin değerlendirmesini yaparken zaman zaman tiyatro gibi zaman zaman da senaryo gibi görerek yalnızca içerik olarak ele alacağız.

Öncelikle elimizdeki metin alışılmış bir piyes veya düz anlatımlı bir senaryo olarak planlanmamıştır. İçinde bir olay örgüsünden çok durum ve bu durum karşısında ortaya çıkan çatışmalara yer verilmektedir. Anlatımın tamamı simgesel öğeler ele alınarak değerlendirilmiştir. Metinde olaylar bilinmeyen bir zamanda ve alışılmamış bir zaman diliminde Venüs’te yaşayan bir toplum içinde geçmektedir. Bu toplumla ilgili sayı ve nitelik bakımından bir bilgi verilmemektedir. Anlaşıldığı kadarıyla bu toplumu bir arada tutan simgesel bir anıt vardır. Bu anıt yazılı bir metin olmamakla birlikte simgesel anlamlar taşımaktadır. Bunu yorumlayan erkekler, erkek egemen bir toplum oluşturmuş ve bu toplum içinde kadınlar, önemli unsurlardan biri sayılmamaktadır. Yazar, bu anıtın işlevlerini şöyle anlatır:

“Erkek-10.000 Venüslü demek, 10.000 erkek Venüslü demektir.

Kadın-Kim demiş?

Kadınlar-Kim demiş, kim demiş?

Erkek-Kadınların sayılmama belge anıt yazıtını yazan Kadın Bilge demiş.

Kadınlar-Yaaaaaa!

Kadın-Öyle demişse halt etmiş.

Yaşlı Bilge-Susun.

1. Erkek-Bırakın Kadın Bilge'yi, okusun.

Yaşlı Bilge-(Okur) Çünkü kadınlar kutsal dağın kutsal taşını, kutsal bayramlarda taşımamışlardı. Çünkü ne Mars'la ne de Satiirn'le yüzyıllar boyu süren savaflara katılmamışlardı. Ve iyiyi kötüden ayırt etmeyi ve başbuğ seçmeyi ve haykırmayı ve sevişmeyi, öldürmeyi, yaşatmayı, ev yapmayı, ve yıkmayı ve doğurdukları çocuklara ad koymayı erkeklere bırakmışlardı (Soysal, 5)."

Yukarıda anlatılardan da anlaşılacağı gibi kutsal dağın kutsal taşı olarak nitelendirilen anıta dayanan erkek yorumuyla kadınlar, toplumda ikinci sınıf bir vatandaş durumuna sokulmaktadır. Yazar, burada adeta Kutsal dağın kutsal taşını geleneksel dinî anlayış olarak yorumlamakta ve simgelemektedir.

Erkeklerle kadınlar arasında güç savaşını da yazar yine simgesel olarak ele almaktadır. Kadınların çoğunluğu, erkeklerin bu egemenliğine karşı mantıklarıyla direnmeyi düşünürler; ancak duyguları ve aldıkları eğitim onlarda bu kararlılığın oluşmasını engellemiştir. Yüzyılların verdiği alışkanlıklar nedeniyle de ilişkilerinde durumun değişmesine hazır değillerdir. Kadınlar arasından çıkan Kadın Bilge, onlar için bir savaş başlatır. Başlangıçta bu savaşta, kadınlar, Kadın Bilge'nin yanındadır, fakat bir süre sonra haklarını savunmak için savaşmalarının gerekliliği ortaya çıkınca erkeklere boyun eğmeye hazır hâle gelirler ve Kadın Bilge'nin kendilerini erkeklere başkaldırıya hazırladığı için eleştirirler. Hatta Kadın Bilge'ye karşı erkeklerle işbirliği yaparlar.

Yazar, burada bir insanın kişiliğini kazanabilmesi için güçlü bir iradeye, iyi bir eğitime ve üretken bir yapıya sahip olunması gerektiği mesajını vermektedir. Gerçekten de uzun bir süre bağımlı yaşayan insanların bu bağımlılıktan kurtulmaları kendilerinde güvensizlik duygusu yaratmaktadır. Bu insanlar, alışkanlıklarını sürdürmek için savaşı bile göze alabilmektedirler. Yazar, bu ana toplum psikolojisinden yola çıkmaktadır. Tıpkı Fransız devriminden sonra köylülerin derebeylerine karşı direnmeyi reddetmeleri gibi bir durumu gündeme getirmekte ve bunu kadının toplumsal psikolojik yapısına uygulamaktadır.

Soysal'a göre bütün bu olumsuzluklara rağmen kadınların haklarını savunmak ve elde etmek için bir gün gerçekleri görecekler ve kendi aralarında örgütleneceklerdir. Kadınların erkekler karşısındaki eşitliği kavramının kaynağının yine kendileri olduğunu özellikle vurgulayan yazar, bu çalışması ile kadın haklarının ülkemizde yaygınlaşması için kadınların bilinçlendirilmesi gerektiğine inanmaktadır.

Metni bir piyes olarak değerlendirirsek anlatmak istediği kavramların soyut ve simgesel değerler olması ve bunların alışılmış mantık düzeninde değil, bilim kurgu gibi yaşanmamış bir gezegende verilmiş olması, kimi sıra dışı yorumları ile soyut tiyatro olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Eğer bir senaryo olarak ele almak durumunda kalırsak, çağdaş kurgulu ve eğitici bir drama olarak kabul etmemiz gerekmektedir. Her iki hâlde de yazarın anlatımında içten içe gelişen ironik bir eleştiri göze çarpar. Bu ironik eleştiri çözümsüz bir durum tespiti değil, gelecekte ümitli bir eleştiri olarak dikkat çekmektedir.

“Venüslü Kadınlar” piyesi altı tablodan oluşur. Piyes kutsal bir günde Venüslülerin toplanmasıyla başlar. Venüslü erkekler kutsal anıtın etrafında güreşirler. Kadınlar da örgü örerler. Yaşlı Bilge kutsal günün anlam ve önemini belirtmek için kalabalığın sakinleşmesini bekler. Etraf sakinleştikten sonra dünyanın üç yüzyıl önce tutulduğunu anlatır. Bu tutulmanın olumsuzluklarından ayrıntılarıyla bahseder. Yaşlı Bilge, Venüs’te meydana gelen olaylardan örnekler verir. Üç yüz yıl önce Dünya tutulduğunda Venüs nüfusunun on bin olduğunu belirir. Erkekler, Venüs’ün şimdiki nüfusunu öğrenmek isterler. Çoğunluk, söze karışır herkes bir şeyler söyler. İkinci erkek yirmi bin, üçüncü erkek otuz bin, birinci erkek kırk bin der. Venüs’te üç yüzyıldır çoğalıp çoğalmama tartışması yaşanır. Başka gezegenlerle Venüs’ün girdiği savaştan bahsedilir. Marslılarla yapılan savaşta binlerce Venüslü ölür. Kadın Bilge, araya girer, Dünya tutulduğundan bu yana Venüs’te sayımın yapılmadığını belirtir. Şimdiki nüfusun on bin olduğu konusunda ısrar eder. Erkekler, kendi aralarında doğum ve ölüm oranına göre, nüfusla ilgili yeni hesaplamalar yaparlar. Yaşlı Bilge, tekrar nüfus sayımı yapılacağını bildirir ve sayıma başlar, fakat kadınları saymaz. Kadınlar, niçin sayılmadıklarını sorarlar. Yaşlı Bilge, sayılmama nedeni olarak kutsal anıtı gösterir. Kadınlara anıttan bir bölüm okur. Bu bölümde, kadınların kutsal dağın kutsal taşını bayramlarda taşımadıklarını, Mars ve Satürn’le yapılan savaşlara katılmadıklarını, ayrıca iyiyi kötüyü ayırt etmeyi, sevmeyi, öldürmeyi, başbuğ seçmeyi, ev yapmayı ve çocuklar ad koymayı erkeklere bıraktıklarından sayılmayacakları yazılıdır. Erkekler, bu durumu fırsat bilerek kadınları suçlarlar. Kadın Bilge, araya girer, kadınların aleyhine olan haksızlığın giderilmesini ister. Sorun bir türlü çözülemez. Erkekler, kadınlara karşı güç gösterisinde bulunurlar. Kadınların istekleri reddedilir. Kadınlar, erkekleri değişmemekle suçlarlar.

Yaşlı Bilge’yle kadınlar arasında sayım konusunda tartışmalar yaşanır. Kadınlar, kendilerinin de birçok iş yaptıklarını belirtirler. Bunların anıtta yer almasını isterler. Tartışmalardan bir türlü sonuç alınmaz. Anıtı, yaşlı bir erkeğin yazdığı anlaşılır. Tartışmalar sırasında nüfus sayımı yapılmaktadır. Kadın Bilge, yeni yapılan nüfus sayımında on bin daha çoğaldıklarını açıklar. Sonucun ilan edilmesinden sonra Kadın Bilge, doğum yapmayacakları konusunda erkekleri tehdit eder. Yaşlı Bilge, kadınları nüfusa saymayı kabul eder, fakat Venüs’te her an her şey değişebilmektedir.

Kadın Bilge, piyesin ikinci tablosunda sosyal yardımlaşmadan bahseder. Kadınlar arasında dernek, kulüp tartışmaları yaşanır. Bazı kadınlar, kulüp sözünden oyun oynanan yer anlarlar. Oraya üye olmak istemezler. Kadın Bilge ısrarla sosyal yardımlaşma derneğinden söz eder. Bu söz üzerine bazı kadınlar yardıma ihtiyaç duymadıklarını belirtirler. Kadınların çoğu Kadın Bilge'den yakınıdır. Kadın Bilge, tekrar sosyal yardımlaşmanın ne anlama geldiğini açıklar. Yoksul çocuklara yardım yapmanın ve onlara sahip çıkmanın gerekliliğini anlatır. Bunun üzerine birçok kadın yapmış olduğu hayırseverliği anlatmaya başlar.

Kadınların bir bölümü ise, Venüs'te sayılmaktan hoşnut olmaz. Bazıları da erkeklerin üstün olduklarına inanırlar. Kadınlar, Yaşlı Bilge'yi suçlayarak Kadın Bilge'nin kendileri için daha yararlı olduklarını düşünürler, ondan yardım isterler. Yaşlı Bilge, her yıl düzenlenen manda bayramından söz eder. Bu bayramla ilgili olarak varlıklı erkeklerin yoksul çocuklara yardım etmeleri için bir öneride bulunduğunu anlatır. Bu kez de kadınlar kocalarının yaptığı iyiliklerden bahsetmeye başlarlar. Kadın, Kadın Bilge'ye kutsal peygamberden sonra kocaların geldiğini söyler. Bundan beş yüz yıl önce kocalarının sözünden çıkan kadınların nasıl cezalandırıldıklarını örneklerle anlatır. Şimdiki kadınlar, eski kadınları suçlarlar. Kadın Bilge, devamlı suçlamanın doğru olmadığını söyler. Kadın ile Kadın Bilge arasında bir tartışma yaşanır. Kadın Bilge, mutluluktan bahseder, mutluluğu kadınların kendi içlerinde aramalarını önerir. Bu arada, kadınlar arasında koca tartışması yaşanmaya devam eder. Bazı kadınlar, kocalarını boşama kararı alır.

Erkekler, kendi aralarında kadınlardan yakınırlar. Yaşlı Bilge, anıtı tekrar okumaya başlar. Anıta göre, Tanrı ve Peygamberden sonra en yetkili erkektir. Erkekler, dernek ve kulüp fikrine karşı çıkarlar. Kadın Bilge'yi de kadınlara kötü örnek olmakla suçlarlar. Kadınlar, saf değiştirip kocalarının yanında yer alırlar. Yaşlı Bilge, ahlak konusunu gündeme getirir ve kocalarını aldatan kadınların cezalandırılmasını ister.

Kadın Bilge, dernek konusunu tekrar gündeme getirir. Erkekler, memurlar kulübüne gittiklerini söylerler. Birinci Kadın, o kulübe gidemediğini anlatır. Bir erkek, oraya kadınların gidemeyeceğini belirtir. Bunun üzerine kadınlar eşlerinden yardım derneği için para isterler. Kimsesiz çocuklara alacaklara eşyaları anlatırlar. Yaşlı Bilge, eskiden dernek olmadığını belirtir ve derneğin zararlı eylemlerinden dolayı kapatılmasını ister. Kadın Bilge, alınan bu karara tepki gösterir. Kadın Bilge, tekrar yoksul çocuklar için dernek kurmanın önemini anlatır. Dernek kurulur ve dernek programı okunur. Kadınlar, kendi aralarında dernek başkanı olmak için yarışır.

Kadınlar, üçüncü tabloda Chopin'in cenaze marşı eşliğinde ağlaşırlar. Birinci kadının kocası ölmüştür. Birinci ve ikinci erkek, ölen adamın iyi özelliklerinden bahsederler. İkinci kadınsa ölen adamı kötüler. Erkekler, kocası ölen kadının yas tutması gerektiğini söylerler. İkinci kadın, ölen adam için yapacak işlemleri sıralar. Otuzuncu gün helva, otuz beşinci gün aşure, kırkıncı gün baklava,

kırk beşinci gün sütlaç ve ellinci gün acıbadem kurabiyesi yapıp komşulara dağıtmasını söyler.

Kadınlar, dördüncü tabloda yeni doğan çocuktan bahsederler. Bu bir kız çocuğudur. Üçüncü erkek, oğlunun olduğunu iddia eder. Birinci erkek, erkekliği ile kıvanç duyar. Kadın Bilge, anıtın getirilmesini ister. Erkekler, anıtı ortaya taşırlar. Anıtta, erkek çocuk sahibi olmanın önemi anlatılır ve Zeb'in oğlundan bahsedilir. Erkekler, kız çocuğu olmasını istemezler. Bu arada kadınlar arasında bir dalgalanma yaşanır. Olaylar karşısında bazı kadınların aklı karışır. Erkek çocuk doğuran kadınların böbürlendikleri görülür. Kız çocuğu doğuran kadınlara ise, kaynanaları ve akrabalarının iyi gözle bakmadıkları anlaşılır. Birinci erkek, doğan çocuk için yapılacak resmi işlemleri anlatır. Birinci kadın, çocuk için alınacak malzemeleri sıralar. Bir süre sonra kadınlar yeni doğan çocuk için hediye verme yarışına girerler.

Birinci erkek, bir kız çocuğu olduğunu söyler. İkinci erkek, Venüs'te doğan her çocuğa bir ev, iki otomobil ve iki kiraz ağacı düşmesini istiyorsanız paranızı Venüs Bankasına yatırın diye bir öneri getirir. Venüs'te doğumu desteklemek için teşvik ve kampanyalar düzenlenir.

Tablo beşte Venüslü Kadınlar, Venüslü baş şarkıcının konserine gitmek isterler. Kadın Bilge yerinde yoktur. Kadınlar, erkeklerin gönlünü almaya çalışırlar. Erkekler, kadınların kendilerine olağanüstü ilgi göstermesine şaşırırlar. Kadınların konsere gitme niyetini anladıklarında hemen tepki gösterirler. Bazı erkekler baş şarkıcıyı kötüler. Kadınlar, konsere gitmek için daha önceki bütün isteklerinden vazgeçerler. Kadın Bilge, erkeklere dönerek: “*Bunca haklarını tepen kadınlarımızın isteklerini yerine getireceğinizden eminim.*” der. Erkekler, kadınlara koşullu izin verirler. Bu kez de kocaları başka erkeklerin kadınlara kem gözle bakmalarından çekinirler. Erkek Bilge, bu zamana kadar hiçbir yere götürülmeyen kadınların yanlış yolda olduğunu söyler.

Erkekler, baş şarkıcıyı dinlemek için kadınlara izin verirler. Baş şarkıcı, konserini vermek için kadınlar matinesinde sahneye çıkar. Baş şarkıcıyı gören kadınlar sahneye hücum ederler. Baş şarkıcı çok zor durumda kalır. Bütün kadınlar ona dokunmak elbisesinden parça koparmak için birbirleriyle yarışır. Aşırı ilgili nedeniyle baş şarkıcının elbisesi parçalanır. Yaşlı Bilge, Venüslü kadınları kendilerine gelmeleri için uyarır.

Yaşlı Bilge, tablo altıda bayramı başlatmadan önce anıttan parçalar okumaya başlar. Kadınlar, bayram dolayısıyla yeni elbise isterler. Birinci erkek, anıtta yeni elbiseyle ilgili bir bahsin olmadığını söyler. İkinci kadın, bu söze itiraz eder. Yeni elbise almanın atalardan kalan bir armağan olduğunu belirtir. Kadınlar, ataların âdetlerine uymayanların başlarına kötülükler geleceğini bildirirler. Erkek Bilge, önceliğin erkeklerle ilgili âdetlerde olduğunu söyler. Kadınlarla ilgili âdetlere uymamanın mecburiyeti olmadığını anlatır. Yaşlı Bilge, anıttan pasajlar okurken kürkten bahseder. Kadınlarla erkekler arasında elbise konusunda yeni

tartışmalar başlar. Birinci kadın, birinci erkekte kürk ister. Birinci erkek, kadının istediği kürk yerine Venüsçük kürkünü önerir. Kadın bu öneriyi kabul etmez. Birbirlerinin üzerine yürürler. Kadın Bilge devreye girer.

Kadın Bilge, kadınların çalışarak para kazanmasını önerir. Böylece daha özgür ve daha bağımsız hareket edeceklerini söyler. Erkekler, kadınların para kazanacak bir işte çalışmasını istemezler. Kadın Bilge, diğerlerine örnek olsun diye balık ağı dokur. Erkekler, Yaşlı Bilge'den balık ağını kendilerine dokutmasını isterler. Yaşlı Bilge, bu iş için kadınları tercih ettiğini söyler. Erkekler, bu olayı şeref ve gurur meselesi yaparlar. Kadın Bilge, anıtın kadınların para kazanmasından söz etmese de ağa ihtiyaç olduğunu söyler. Sorunların çözülmesi için anıtın günün koşullarına göre düzenlenmesini teklif eder. Yaşlı Bilge, anıtın değiştirilmesi fikrine karşı çıkar. Bu arada kargaşa yaşanır, erkek ve kadınların bir kısmı Kadın Bilge'nin üzerine yürür. Kargaşa sırasında eski anıt devrilir ve kırılır. Erkek Bilge, anıtı kıran menfur elleri suçlar. Yeni anıt getirilir, kadınlar yeni anıtı temizler. Erkek Bilge, yeni anıtın aldatılmayan Venüslü erkeklerin timsali olarak ilelebet burada dikili kalacağını söyler. Kadın Bilge, bu yeni anıtı karşı çıkar. Öyle her önüne gelenin yeni bir anıt dikemeyeceğini belirtir. Eski-yeni anıt tartışması alevlenir. Kadınlar, kendi aralarında eski anıtın devrilip kırılmasına sevinirler. Kadın Bilge, geçen seçimden bu yana Venüslü kadınların sayılmadıklarını söyler. Erkek Bilge, Kadın Bilge'den şikâyetçi olur. Kadınlar da Kadın Bilge'yi suçlamaya başlarlar. Kadın Bilge de kadınları düşüncesiz olmakla eleştirir. Erkekler, eşlerine kendilerine tabi olmalarını isterler. Birinci kadın yeni elbise ister, ikinci kadın, kadınlar matinesine gitmek ister. Erkekler, yeni anıtın şerefine nüfus sayımı yapılacağını bildirirler. Yaşlı Bilge, eski anıtın tekrar yerine dikilmesine ısrar eder. Erkekler, kendi aralarında yeni bir bilge seçmeye karar verirler. Tekrar nüfus sayımı gündeme gelir. Erkek Bilge, yeni anıtı göre kadınların sayılmayacağını söyler. Erkekler, yeni anıttaki bilgilere göre yine kendilerini sayarlar. Kadınlar, eskiden olduğu gibi birçok haktan mahrum bırakılır.

Yeni anıtta, kadınların hiçbir istediği yerine getirilmez. Kadınlar, bu olanlar karşısında hep birlikte ağlamaya başlarlar. Erkek Bilge, Kadın Bilge'yi suçlar. Kadınların başına gelenlerden onu sorumlu tutar. Kadın Bilge, aradan çekilmek ister. Kadınlar büyük yanlış yaptıklarını anlarlar. Kadın Bilge'den tekrar yardım isterler. O da sorunların çözümü için kadınların bilinçlenmeleri gerektiğini anlatır. Her kadın, bundan sonra serbest hareket etmeye karar verir. Yeni anıt isteklerini yazdırmak için hemen harekete geçerler. Erkek Bilge, kadınların isteklerinin parayla yazılacağını bildirir. Kadın Bilge, kadınlara hakkınızı aramak için eşinizin parasına başvurmayın der. Kadınlar yine de kendi özel isteklerinde ısrar ederler. Erkekler, kendi aralarında anlaşarak Kadın Bilge'den vazgeçmek koşuluyla kadınlara isteklerinin karşılanacağını bildirirler. Kadınlar, kocalarını övmeye başlarlar. Kadın Bilge'ye arkalarını dönerler. Bütün kadınlar, erkeklere katılır ve Venüs'te gerilim biter.

Oyun Kişileri

1.Erkek

2.Erkek

3.Erkek

Yaşlı Bilge

Kadın Bilge

Erkek Bilge

1.Kadın

2.Kadın

3.Kadın

Erkekler

Kadınlar

Sahnenin solunda kadınlar, sağında erkekler vardır. Kadınlar, yün örerler, erkekler güreşirler. Yüksekçe bir yerde Yaşlı Bilge oturur. Uygun görülen bir yerde de Venüslüler için kutsal sayılan kaya anıtı bulunur. Anıtın üzerinde hiyeroglif benzer bir yazı vardır. “*Susun bilge konuşacak.*” sesleri duyulur. Oyun, Yaşlı Bilge’nin konuşmasıyla başlar:

“Bugün kutsal gün. Üç yüzyıllık bir aradan sonra Venüs dünyanın tutulduğunu gördü. Bundan üç yüz yıl önce, bir mayıs gecesi birden soğuk oldu. Venüslü kadınlar kışlıklarını çoktan kaldırmışlardı...Bundan üç yüz asır önce dünya tutulduğunda 10.000 Venüslü vardı (Soysal, 1).”

Yazar, bu cümlelerle başarılı bir başlangıç yapar. Seyircinin merak ve ilgisini toplar. Seyirci, bilgenin ne konuşacağını merak eder. Drama türünde olaylar, hiçbir zaman sıfır noktasından başlamaz. Gelişmeler, daha önceki bir olayın devamı gibi seyirciye yansır. Yaşlı Bilge’nin nüfusla ilgili yaptığı açıklamalar, olayların gelişim seyrini başlatır. Merak ve ilginin yoğunluğu giderek artar. Venüs’teki genel nüfusla ilgili farklı rakamlar verilir. Erkekler, kendi aralarında tartışmaya başlarlar.

Üçüncü erkeğin: “*Şimdi kaç kişiyiz?*”, Birinci Erkek: “*Söyledik ya 30.000*”, Üçüncü Erkek: “*Nereden bildin?*” (Soysal, 2), sorusu üzerine kriz ve çatışma başlar. Yaşlı Bilge’nin Venüs’te nüfusla ilgili verdiği bilgiler tartışmayı dindirmez. Yaşlı Bilge, bilgilendirme yaptıktan sonra nüfus sayımı yapmaya başlar, fakat kadınları saymaz. Kadın Bilge ve diğer kadınlar bu duruma itiraz eder. Gerilim giderek tırmanır ve krize dönüşür. Yaşlı Bilge, gerilimi düşürmek için kadınların

sayılmama nedeni olarak anıtı gösterir. Anıttan alıntılar yaparak tansiyonu düşürmeye çalışır. Fakat gerilim bir türlü düşmez. Yaşlı Bilge, kadınların sayılmasını kabul ederek soruna geçici bir çözüm yolu arar. Tartışmalar sırasında kadınlar arasında kıskançlık belirtileri kendini gösterir:

“Kim? Kim? Sen yaz. Sen yazsana. Asıl sen yaz edepsiz. Yaz diye sana derler orospu. Sensin...Sözünü geri al. (Çılgık çılgık birbirlerine girerler)

Kadın Bilge, Susun!

1.Kadın: Hadi baştan sayalım.

Kadın: Saymakla olmaz.

2.Kadın Niçin?

Kadın: Olmaz işte.

İhtiyar: Yanında bana da yer ver (Soysal, 12).

Yazar, kadınlarla ilgili seyirciyi bilgilendirir. Erkeklerin ve kadınların iç dünyalarıyla ilgili yorumlar yapar. Her sanat eserinde yorum vazgeçilmeyen bir unsurdur. Yazar, erkeklerle kadınlar arasındaki güven bunalımını çeşitli yönleriyle seyirciye yorumlar. Tablo 1’de Venüs’teki nüfus sayımı işle ilgili bir düğüm atar. Bu düğümün çözümü altıncı tabloya kadar belli aralıklarla devam eder.

Yazar, tablo 2’de sahnedeki mekânı tanıtır. Kadın, erkeğe arkası dönük olarak bir bayrak taşır. Kadın, erkek tarafından arkadan çekilir. Kadınlar, ortada toplanmışlardır. Kadın Bilge ile Erkek Bilge sahnede yoktur. Sonra Kadın Bilge ortaya çıkarak seyircinin ilgi ve merakını uyandıran bir soru sorar:

Kadın Bilge: “Üye olan yok mu?”.

2.Kadın: “Ne üyesi?”.

Kadın Bilge, sosyal yardımlaşmanın önemini anlatır. Kadın Bilge, sosyal yardımlaşmanın anlamını sorar. 1.Kadın: *“Bizi cahil mi sandın?”* diye çıkarır. Bu söz üzerine Kadın Bilge, gerilimi düşürmeye çalışır. *“Sizlere cahil demedim. Biliyor musunuz diye sordum.”* 2.Kadın da aynı soruyu Kadın Bilge’ye yöneltir. O da sosyal yardımlaşma konusunda kadınlara açıklama yapar ve onları bilgilendirir.

Tiyatro eserlerinde yazarın bir amacı da, insanların erdemli olması konusunda bireylerin dikkatini çekmektir. Kadın Bilge, anne ve babaları olmayan çocuklar konusunu açar. Bu konuyla ilgili kadınların dikkatini çeker. Kadınların, kendi dışındaki insanların hayatını da düşünmelerini sağlamaya çalışır. Kadın Bilge’nin fikirlerini yanlış anlayan kadınlar, gerilimi artırırlar. Kadınlar, kendi aralarında Venüs’teki sayıma dahil edilmelerinin fikirlerinin değişmesine yol açtığını düşünürler. Kadın Bilge: *“Ben olmasaydım sayılmayacaktınız.”* der.

1.Kadın, erkek olmanın üstünlüğü üzerinde durur. 2.Kadın, kadın olmanın zorluklarından bahseder. Kadınların bir kısmı da kocalarını överler:

“1.Kadın: Ne olduysa sayıldıktan sonra oldu. Biz kadınlar sayılmadan önce ne iyiydi.

3.Kadın: Böyle başımızda bilge milge yoktu.

2.Kadın: Yaşlı Erkek Bilge nemize yetmez bizim.

1.Kadın: Ne de olsa erkek.

2.Kadın: Erkek yine de erkektir.

1.Kadın: Erkek gibi olur mu kardeş.

Kadın Bilge: Siz adam olmazsınız.

3.Kadın: Aaa bu kadarı da fazla.

2.Kadın: Bilge oldun da adam mı oldun?

1.Kadın: Hiç sayılmayacaktık.

*Kadın Bilge: Öyle ...ben olmasaydım sayılmayacaktınız...
Yaptıklarınız da anıta geçmeyecekti.*

1.Kadın: Sen saydırmıydın, kocam saldıracaktı (Soysal:16).”

Yazar, tablo 3’e trajik bir ölüm olayı ile başlar. Kadınlar, başlarında kara örtüler içinde bağdaş kurmuşlardır. Bu arada Chopin’in cenaze marşı çalar, kadınlar ağlar. Erkekler, ilgisiz biçimde kendi aralarında tavla oynamaya devam ederler. Yazar, bu bölümde ölüm karşısında insanların nasıl tavır takındıklarını sergiler. Bir kısım erkek ile kadın, ölenin iyiliklerini dile getirirken diğer bir kısmı da onu kötüler. Kadınlar ile erkekler ölümle ilgili yorum yaparlar. Ölüm olayı, kadınlar ve erkekler arasındaki gerilimi azaltır. Onları, toplumun değer yargısı doğrultusunda bir araya getirmeyi başarır. Yazar, gösterme yöntemi ile seyirciyi etkilemeye çalışır. Kadın Bilge ile Erkek Bilge, toplumsal sorumluluk ve erdemli olmanın gereğini vurgular.

Yazar, olayların gelişimini anlatırken yer yer ironik bir üslup kullanır:

“1.Kadın: Oooooooooof of”

3.Kadın: Ofooooooooooooof!

Manda yuva yapmış söğüt dalına.

2.Kadın: Ayol ağlıyorduk kardeş.

3.Kadın: Ya. Yaaa ağlıyorduk (Soysal, 26).”

Tablo 4’te mekân olarak sahneden söz edilir. Erkekler, sahnede sağa çöküp tesbih çekerler. Kadınlar, bir beşiği taşıyarak içeri girerler. Bu bölümde başka bir sorun ele alınır. Erkek ile kız çocuk tartışması yaşanır. Kız çocuğunu kabullenemeyen erkekler, erkek adamın erkek çocuğu olur görüşünü savunurlar. Yaşlı Bilge de bu görüşe katılarak anıttan erkek çocuğun önemini öven bir pasaj okur. Kadın Bilge, çocuk ayırımına karşı çıkar. Cinsiyeti ne olursa olsun çocuğu olan adamın sevinmesi gerektiğini belirtir. 1.Kadın, erkek çocuk doğurmanın önemini anlatmaya çalışır. Gerilim kız çocuğu konusu üzerine artar. Ayrıca kız çocuğunu nüfusa yazdırmanın zorluğu üzerinde durulur. Yine bu bölümde olaylar iç içe girmeye başlar. Toplumun gelenek ve görenekleri çeşitli açılardan sorgulanır. Venüs’te erkek çocuk sahibi olmak teşvik edilir.

Tablo 5’te kadınlar fısıldaşırlar. Erkekler, bu arada alkol alırlar. Kadınlar, erkeklerin gönlünü almaya çalışırlar. Erkek Bilge, bu durumdan şüphelenir ve diğer erkekleri uyarır: “*Kadının fendi Venüs erkeklerini yenmesin.*” der. Kadınların niyetleri ortaya çıkar. Kadınlar, Venüs baş şakçısını dinlemek isterler. Yazar, erkekler ile kadınların psikolojik yapılarını çözümlenmeye çalışır.

Bu bölümde gerilim tırmanmaya devam eder. Kadınlar, erkeklerin dirençlerini kırmak için çare ararlar. Bunun için tablo 1’den beri devam eden isteklerinden vazgeçtiklerini açıklarlar:

“2.Kadın: Biz ne özgürlük...

1.Kadın: Ne söz hakkı...

3.Kadın: Ne çalışma hakkı...

2.Kadın: Ne seçim hakkı...

1.Kadın: Ne eşitlik...

2.Kadın: Ne yöneticilik istiyoruz (Soysal, 36).”

Kadınların isteklerini Kadın Bilge de destekler. Haklarından vazgeçen kadınların baş şarkıcıyı dinlemelerine izin verilir. Yazar, tablo 5’te kadınların karşı konulmaz ihtirasının analizini yapar.

Tablo 6’da mekân yine sahnedir. Yaşlı Bilge, diz çökerek anıtı okur. Kadınlar börek açarlar. Erkekler, oyun oynarlar. Yaşlı Bilge, bayram dolayısıyla anıttan metinler okumaya başlar. Ses kesilir, herkesin dikkati çekilir. Kadınlar, bayram dolayısıyla yeni elbise isterler. 2.Erkek, bayramda kadınlara yeni giysi alınmasına karşı çıkar. 1.Erkek, anıtta elbise ile ilgili bir bölümün olmadığını söyler. Kadınlarla erkekler arasında yeni bir gerilim yaşanmaya başlar. Erkekler, âdetlere uymayan kadınları tehdit ederler. Bu arada kadınların bazıları eşlerinden kürk talep eder. Kadın Bilge, gelişmeleri yorumlar. Kadınların para kazanması gerektiğini ve böylece erkeklere muhtaç olmaktan kurtulacağını belirtir. Kadın

Bilge, diğer kadınlara örnek olsun diye Yaşlı Bilge'nin balık ağını dokumaya başlar. Erkekler, kadınların kendilerinden izinsiz çalışmalarını şeref ve haysiyet meselesi yaparlar. Eski anıt devrilir, onun yerine yeni anıt dikilir. Fakat eski ile yeni anıt arasında bir fark yoktur. Kadınlar, bu anıtta da dikkate alınmaz.

Eserin kurgusal yapısına dönük eleştirilerden biri, “Venüslü Kadınlar”ın yer yer bildiri ve niteliği ve çokça bilgiçlik koktuğu iddiası taşımasıdır:

“Venüslü Kadınların Serüvenleri, çok kolay okunmasına karşılık insanı duygulandırmıyor, etkilemiyor. Duygu yükü zayıf. Sanki salt bilinçle, belli bir soruna yaklaşmak üzere kaleme alınmış. (...) Diyaloglar oldukça sıradan, yeterince ustaca kurulmamış. Atasözlerine çok yer verilmiş. Ele alınan sorun izleyiciyi sarsacak, etkileyecek biçimde yansıtılmamış.

Bir oyunu yalnızca okumak belli bir fikir verebilir okuyucuya ancak oyunu sahnede görmenin etkisi farklı olabilir (Aral, 1986:23).”

Eserde zamanın kullanımına gelince, bir tiyatro eserinde genelde iki zaman dilimi kullanılmaktadır. Kozmik ve fiktif zaman dilimi. “Venüslü Kadınların Serüvenleri” adlı eserde geriye dönüşle üç yıl önceki zaman diliminden bahsedilir. Geçmiş zaman dilimi ile olayların yaşandığı zaman dilimi arasında uzunca bir ara söz konusudur.

Olayların geçtiği kurgusal mekân Venüs'tür. Ayrıca Dünya ve Mars'la ilgili gelişmeler ve savaşlardan söz edilir. 1.Tablodan başlayarak altıncı tabloya kadar olayların gelişim süreci sahnede yaşanır. Memurlar lokali, kadınlar matinesi ve sinema eserde söz edilen belli başlı mekânlardır.

Sonuç

Yazar, “Venüslü Kadınların Serüvenleri” adlı tiyatro eserinde, birey olamayan kadınların yaşam mücadelesini yarı alay, yarı ironik bir biçimde anlatır. Kadınlar, Venüs'te haklarını elde etmek için bir girişimde bulunurlar, fakat Venüs'te erkekler ve toplumsal yapı kadına bu hakkı vermek istemez. Venüs'te her şey erkeklerin lehinedir. Gücü elinde bulunduran erkekler, âdet ve gelenekleri kendi çıkarlarına göre yorumlarlar.

Yazar, olaylar karşısında erkek ile kadın davranışını çeşitli bakış açılarından tahlil eder. Eser, günümüzde kadınların yaşadığı birçok sorunu gündeme getirmektedir. Eserde, sorunların çözümü direkt empoze edilmez; ima yoluyla anlatılmaya çalışılır. Ayrıca olayların akışı içinde kadınlar birey olarak bilinçlenmedikçe sorunlarının çözümlenemeyeceği gözler önüne serilir. Erkek egemen toplum, kadınların sorunlarının çözümüne katkıda bulunmaz. Kadınların kendilerine hizmet etmelerini ve anne olarak çocuklara bakmalarını ister. Bu toplumda bağımsız, kendi kendine karar veren sosyal olay ve olguları sorgulayan kadın tipine izin verilmez.

Erkekler, değişime şiddetle karşı çıkarlar. Kadınların iş sahibi olmalarını istemezler. Erkekler, erkek çocuğuna büyük önem verirler. Erkek çocuk, erkek egemen toplumun simgesi olarak kabul edilir. Kadın Bilge'nin sözleri, diğer kadınların bilinçlenmesine istenilen katkıyı sağlamaz. Eserde, bilinçlenmenin küçük yaştan itibaren eğitim yoluyla verilmesi ima edilir.

Oyunda ana düşüncenin gelişimi tablo 1'den başlayarak yavaş yavaş ortaya çıkar. Yazar, "Venüslü Kadınların Serüvenleri" adını sembol olarak kullanır ve tablolar arasında belirli unsurları gizleyerek hakları için mücadele eden kadınların son tabloda haklarından nasıl vazgeçişlerini açığa çıkararak noktalar.

Yazar, eserde insana ait temel değerler üzerinde durur. Ahlâklı ve erdemli olmanın önemini belirtir. Bunu sosyal yardımlaşma başlığı altında gösterme metodu ile verir. Eserin en önemli özelliklerinden biri de Venüs'teki olayların realist bakış açısına göre yorumlanmasıdır. Realist eserde, bazen gerçek ile ideal çatıştığı zamanlar komik unsurlar ortaya çıkar. İdeal bir topluma ulaşmanın ve sorunları çözmenin güçlüğü eserin sonunda ortaya çıkar. Yazar, bunu ironik unsurlardan yararlanarak yapar.

Tiyatro, bir toplumun kültür aynasıdır. O aynaya toplumsal yapının bütün unsurları yansır. Kurgusal bir yapı olan Venüs'teki kadınların hayatları da bu yansımanın bir sonucudur. Eser, tez olarak sadece erkeğin sözünün geçtiği bir dünyada hayatın tek başına bir anlam ifade etmediği, kadın ve erkeğin aynı çatı altında birlikte mücadele etmelerinin gerekliliğini vurgular.

KAYNAKÇA

- Aral, İnci.(1984). Bir Yazarın İlk Çalışmalarından Biri. Sanat Olayı. İstanbul. S.46. 23.
- Kür, Pınar.(1986). Venüslü Kadınların Serüvenleri. Sanat Olayı. S.46. 22.
- Erdemgil, Serpil.(2005). Sevgi Soysal, Radyo Konuşmaları. İletişim Yay. İst. 9-10.
- Furrer, Priska.(2004). Sevgi Soysal Bireysellikten Toplumsallığa. Papirüs Yay. İst. 136.
- Soysal, Sevgi.(?). Venüslü Kadınların Serüvenleri. Basılmamış Eser.